

Lämplighetsprövning av assistansanordnare 2017

Bilaga till rapporten Lämplig eller inte – det är prövningen
(artikelnummer IVO 2016-31)

Du får gärna citera Inspektionen för vård och omsorgs texter om du uppger källan, exempelvis i utbildningsmaterial till självkostnadspris, men du får inte använda texterna i kommersiella sammanhang. Inspektionen för vård och omsorg har ensamrätt att bestämma hur detta verk får användas, enligt lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (upphovsrättslagen). Även bilder, fotografier och illustrationer är skyddade av upphovsrätten, och du måste ha upphovsmannens tillstånd för att använda dem.

Artikelnummer | IVO 2018-11
Utgiven | April, 2018 www.ivo.se

Förord

Under 2013–2016 lämplighetsprövade IVO ett antal assistansanordnare inom ramen för myndighetens tillsyn av LSS och personlig assistans. Sedan kravet på lämplighet infördes 2013 och fram till den 29 februari 2016 slutförde vi granskningen av 55 företag, vilket motsvarar lika många ärenden. Resultaten har beskrivits i rapporten *Lämplig eller inte*. Denna bilaga är ett tillägg till den rapporten.

Sedan februari 2016 har den allmänna diskussionen om personlig assistans fortsatt och vi har under 2017 genomfört en del förändringar av lämplighetsprövningen inom myndigheten. Vi har även intensifierat arbetet med lämplighetsprövning inom ramen för vår tillsyn – under året har det fattats beslut i 183 ärenden; resultatet redovisas i denna bilaga. Granskningen omfattar bara verksamheter som är tillståndspliktiga, vilket innebär att kommunala verksamheter eller då den enskilde väljer att agera egen arbetsgivare, inte ingår i tillsynsprojektet. Vi har i denna bilaga även valt att redovisa resultatet av årets tillståndsprövning, där lämplighetsprövningen utgör en del.

Gunilla Hult Backlund

Generaldirektör

April 2018

Sammanfattning

Under 2017 har vi inom ramen för myndighetens tillsyn granskat närmare 200 företag som erbjuder personlig assistans. 16 företag har inte visat sig vara lämpliga att bedriva verksamhet och har därmed förlorat sina tillstånd. Vi har även fattat beslut i cirka 130 tillståndsärenden, där 96 stycken företag inte har bedömts vara lämpliga och därmed fått avslag på sina ansökningar om att bedriva personlig assistans. Den så kallade lämplighetsprövningen har på detta sätt gett IVO möjligheter att arbeta för den enskildes och det allmännas bästa.

Olämpliga assistansanordnare får sina tillstånd återkallade

Resultatet av 2017 års lämplighetsprövning stämmer väl överens med resultatet från den lämplighetsprövning som gjordes 2013-2016, och som beskrivs i rapporten *Lämplig eller inte*. I ungefär åtta fall av tio avslutas vår tillsyn utan några åtgärder. Det innebär att de granskade företagen får behålla sina tillstånd och att myndigheten inte ställer krav på förbättringsåtgärder. I ungefär vart tionde ärende har vi dock bedömt att kvaliteten behöver utvecklas och därmed ställt krav på åtgärder som rör exempelvis det systematiska kvalitetsarbetet och den sociala dokumentationen. Detta är förbättringsåtgärder som kan ha stor betydelse för den enskilde. Sen finns det också ett antal företag som inte är lämpliga att bedriva verksamhet, där det ibland även förekommer brott. I dessa fall har myndigheten återkallat tillståndet, vilket har skett i ungefär ett fall av tio.

Ekonomisk misskötsamhet är vanligt vid återkallat tillstånd

Den vanligaste grunden för återkallat tillstånd är ekonomisk misskötsamhet. Det kan bland annat bestå i att företagen vid upprepade tillfällen och till betydliga belopp har underlåtit att betala in skatter eller avgifter i tid, vilket resulterat i skatteskulder hos Kronofogden. Misskötsamheten kan också bestå i att företagen har haft revisoranmärkningar för att de har misskött sin redovisning och interna kontroll.

Att värna både den enskilde och det allmänna

Det är av stor vikt att komma tillrätta med oegentligheter och att verka förebyggande, inte minst genom en systematisk och väl fungerande samverkan mellan myndigheter och organisationer. Som en del i detta är det viktigt att exempelvis kommunerna beaktar sin anmälningsplikt till IVO. Det handlar om att säkerställa en sund förvaltning av offentliga medel och att den enskilde ska få den assistans som hen har rätt till. Det handlar om statens trovärdighet och allmänhetens tillit till det gemensamma. Men trots att personlig assistans är ett riskområde är det viktigt att komma ihåg att de flesta av våra granskningar av de som bedriver personlig assistans avslutas utan några åtgärder. Att låta den allmänna diskussionen om assistans överskuggas av debatten om fusk riskerar att i förlängningen leda till en försämring av den enskildes möjligheter att få sina behov av personlig assistans tillgodosedda.

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning.....	4
Olämpliga assistansanordnare får sina tillstånd återkallade.....	4
Ekonomisk misskötsamhet är vanligt vid återkallat tillstånd.....	4
Att värna både den enskilde och det allmänna.....	4
Resultat av 2017 års lämplighetsprövning.....	6
Många ansökningar om att få starta verksamhet avslås.....	6
Relativt få anmälningar från kommun och försäkringskassa	6
Tillsynen kan genomföras på olika sätt.....	7
Vi avslutar de flesta granskningar utan krav på åtgärder.....	8
Resultat per tillsynsregion	9
Kvaliteten i verksamheterna behöver i flera fall förbättras	9
Några företag är inte lämpliga att bedriva verksamhet	10
Ekonomisk misskötsamhet är vanligt vid återkallat tillstånd.....	10
Förekomst av brottslighet	10

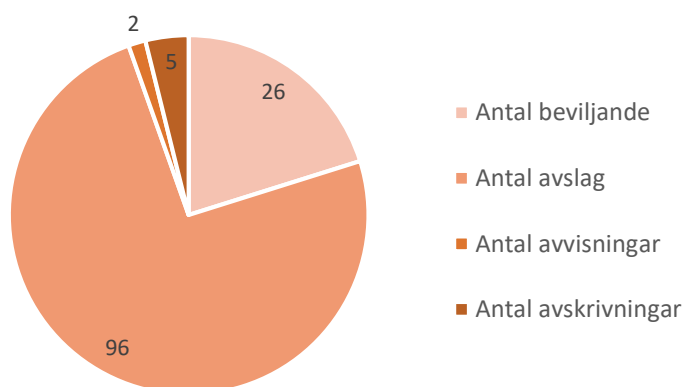
Resultat av 2017 års lämplighetsprövning

Många ansökningar om att få starta verksamhet avslås

I vår granskning av ansökningar om nya tillstånd att bedriva personlig assistans utgör lämplighetsprövningen en viktig del. Resultatet av tillståndsprövningen visar att mindre än 20 procent av de totalt cirka 130 beslutade ansökningarna om nya tillstånd har lett till bifall under 2017, se diagram 1 nedan. Det är en lägre andel än under 2016. En möjlig orsak till detta kan vara att vi under 2017 har utvecklat den ekonomiska granskningen inom lämplighetsprövningen, genom att bland annat tillföra ny kompetens, arbeta teambaserat och samverka mer med andra myndigheter. De vanligaste orsakerna till avslag i tillståndsprövningen är att verksamheterna brister i kompetens eller att det finns brister som rör företagets ekonomi.

Andelen som beviljas tillstånd för personlig assistans kan jämföras med andelen som beviljas tillstånd för bostad med särskild service för vuxna (enligt LSS) – i dessa ärenden får majoriteten av de som söker tillstånd bifall, nästan 70 procent. Bostad med särskild service är en mer resursintensiv verksamhet, med avseende på framförallt kapital, men även kompetens. Vi kan se att personlig assistans i högre utsträckning lockar oseriösa aktörer, eftersom det krävs en mindre insats för att driva denna typ av verksamhet.

Diagram 1. Redovisning av vad IVO:s prövning av tillståndsansökningar om att bedriva personlig assistans har resulterat i för beslut under 2017. Totalt antal ärenden är 129 stycken. Avskrivningar syftar till de ärenden där sökanden tar tagit tillbaka sin ansökan och avvisningar till ärenden där ansökan inte uppfyller formkraven.

Relativt få anmälningar från kommun och försäkringskassa

Efter att en privat assistansanordnare har beviljats tillstånd är det genom tillsyn vi kan granska företagets fortsatta lämplighet. Anmälningar från kommunerna och Försäkringskassan om potentiellt olämpliga företag, utgör viktiga underlag för vårt riskbaserade urval av vilka aktörer vi ska granska.¹ Årets anmälningar från

¹ Anmälningsskyldigheten regleras i 15 § p.11 LSS och 110 kap 42 a § socialförsäkringsbalken.

kommunerna och Försäkringskassan presenteras i tabell 1 nedan. Liksom tidigare får vi in relativt få anmälningar, i synnerhet från kommunerna. En orsak till detta är, enligt kommunerna själva, att det fortfarande råder en okunskap om anmälningsplikten.

Tabell 1. Antal inkomna anmälningar från kommunerna och Försäkringskassan under 2017.

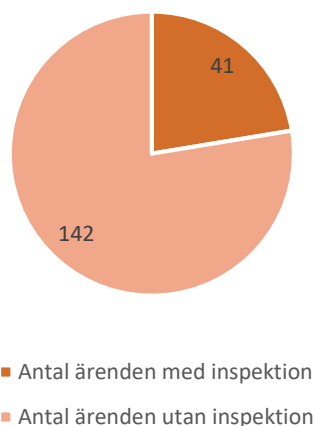
TILLSYNSREGION	FÖRSÄKRINGSKASSAN	KOMMUNERNA	TOTALT
Avdelning nord	5	1	6
Avdelning mitt	19	0	19
Avdelning öst	23	5	28
Avdelning sydöst	2	1	3
Avdelning sydväst	15	4	19
Avdelning syd	12	0	12
TOTALT	76	11	87

Tillsynen kan genomföras på olika sätt

Under 2017 har cirka tre av fyra lämplighetsprövningar skett genom att vi har granskat företaget utan att ha genomfört en inspektion (det vill säga granskning på plats i verksamheten). Det innebär att vi i huvudsak har granskat utförarnas ekonomiska lämplighet genom att hämta in relevanta handlingar från andra myndigheter och genom att samverka med andra myndigheter. Vi har då inte bedömt kvaliteten i verksamheten. Däremot har vi kunnat granska fler företag beroende på att tidsåtgången är mindre än vid en inspektion.

Vid en inspektion intervjuar vi personal och ledning och granskar den sociala dokumentationen och andra relevanta handlingar. Däremot gör vi inga besök hos den assistansberättigade.

Diagram 2. Antalet ärenden där granskningen har inkluderat inspektion, och antalet ärenden där granskning inte har inkluderat inspektion.

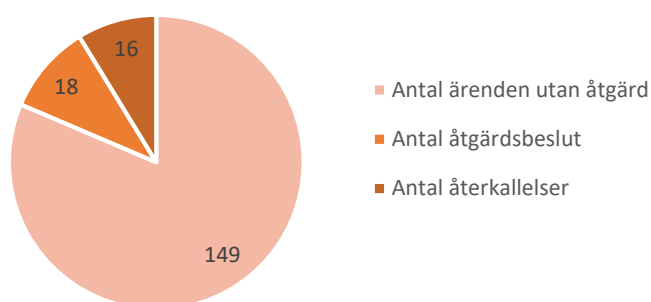

Den information vi har om företaget är vägledande för hur lämplighetsprövningen ska genomföras. Vid indikationer om kvalitetsbrister genomför vi som regel en inspektion på plats.

Vi avslutar de flesta granskningar utan krav på åtgärder

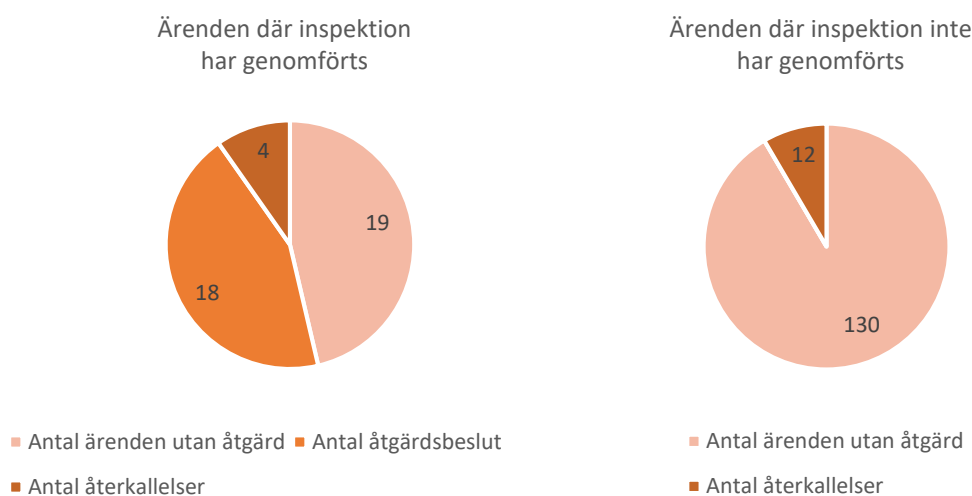
Diagram 3 nedan visar att de flesta lämplighetsprövningar resulterar i att vi avslutar ärendet utan krav på några åtgärder. I cirka tio procent av ärendena har vi däremot ställt krav på åtgärder för att kvaliteten behöver förbättras (kvalitetsbristerna har dock inte varit så allvarliga att vi har bedömt att verksamheten och dess företrädare inte bör bedriva personlig assistans). I knappt tio procent av ärendena har vi återkallat tillståndet.

Diagram 3. Redovisning av vad IVO:s lämplighetsprövning (i samband med tillsyn) har resulterat i för beslut 2017. Totalt antal ärenden är 183 stycken. Det ska noteras att ett antal av IVO:s beslut om återkallelse har överklagats till högre instans.

Vilka åtgärder vår granskning resulterar i skiljer sig åt, beroende på om vi genomför en inspektion i ärendet eller inte, vilket åskådliggörs i diagram 4 och 5 nedan.

Diagram 4 och 5. Redovisning av vad IVO:s lämplighetsprövning 2017 har resulterat i för beslut, fördelat per ärendekategori (inspektion eller inte).

I de ärenden där vi inte har genomfört en inspektion har vi inte ställt krav på några förbättringsåtgärder. Däremot har vi återkallat flera tillstånd. I de ärenden där vi har gjort inspektion är det vanligare att vi ställer krav på att företagen ska förbättra kvaliteten i verksamheten.

Vi kan utifrån resultatet ovan konstatera att en granskning utan inspektion kan vara ett kostnadseffektivt sätt att upptäcka aktörer som missköter sig ekonomiskt eller som har varit inblandade i oegentligheter. Inspektioner är ett bra verktyg för att bidra till kvalitetsutveckling i verksamheterna.

Resultat per tillsynsregion

Resultatet av vår granskning för respektive tillsynsregion redovisas i tabell 2 nedan. De flesta tillsyner har vi genomfört i regioner som har många tillståndspliktiga verksamheter, som i öst, sydväst och mitt². I region mitt har antalet åtgärdskrav varit störst, liksom antalet inspektioner – nästan alla inspektioner har resulterat i att vi har ställt krav på förbättringsåtgärder.

Tabell 2. Antal beslut, inspektioner, åtgärdskrav och återkallelser per tillsynsregion, 2017.

TILLSYNSREGION	ANTAL BESLUT	ANTAL INSPEKTIONER	ANTAL ÅTGÄRDSKRAV	ANTAL ÅTERKALLELSER
Avdelning nord	20	2	1	1
Avdelning mitt	37	14	11	0
Avdelning öst	69	11	6	6
Avdelning sydöst	14	9	0	3
Avdelning sydväst	29	4	0	6
Avdelning syd	14	1	0	0
Totalt	183	41	18	16

Kvaliteten i verksamheterna behöver i flera fall förbättras

De flesta krav vi ställer på utförarna avser förbättringar av dokumentationen i den sociala journalen. Det stämmer överens med vad vi såg i tidigare lämplighetsprovning 2013-2016. Även krav kopplade till det systematiska kvalitetsarbetet är vanliga och kan exempelvis avse avvikelshantering eller egenkontroll. I verksamheter som rör barn är det vanligt att vi framför att utförarna måste inhämta utdrag från belastningsregistret innan en assistent anställs.

Det händer att vi även pekar ut förbättringsområden i våra beslut – det har skett i knappt var femte beslutat ärende under 2017. Detta kan ske i anslutning till att vi ställer krav på åtgärder, men det kan även ske när vi avslutar ett ärende utan krav på åtgärder. Påpekanden som avser den sociala dokumentationen är vanliga, liksom krav som avser det systematiska kvalitetsarbetet. Men bland förbättringsområdena ser vi även ekonomisk skötsamhet och den enskildes delaktighet och inflytande.

² Region öst omfattar Stockholms län och Gotlands län. Region sydväst omfattar Västra Götalands län och Hallands län. Region mitt omfattar följande län: Uppsala, Gävleborg, Västmanland, Dalarna, Värmland, Örebro och Södermanland.

Det innebär att vi exempelvis framhåller vikten av att företaget betalar skatter och avgifter i tid och att det av dokumentationen ska framgå att barn i verksamheten har informerats och kommit till tals (eller varför detta inte har skett).

Några företag är inte lämpliga att bedriva verksamhet

Vår granskning visar att några företag inte är lämpliga att bedriva personlig assistans. I 16 av de beslutade 183 ärendena har vi återkallat tillståndet, vilket motsvarar knappt 10 procent av de beslutade ärendena.

Det kan vara värt att notera, liksom även är gjort i huvudrapporten, att processen med att återkalla tillstånd ofta är långdragen. Komplexa företagsstrukturer, otydliga ägandeförhållanden och oklara upplägg som ändras efter hand, gör det svårt att identifiera vilka som har inflytande i verksamheten och kan göra lämpligheten svår att utreda. Detta har medfört att vi har ett antal ärenden som vi inte har hunnit fatta beslut i som planerat under 2017.

Ekonomisk misskötsamhet är vanligt vid återkallat tillstånd

Nio företag har förlorat sina tillstånd på grund av ekonomisk misskötsamhet. Den ekonomiska misskötsamheten har bland annat bestått i att företagen, eller personer med bestämmande inflytande i företagen, vid upprepade tillfällen och till betydliga belopp, har underlåtit att betala in skatter och avgifter i rätt tid, vilket resulterat i skatteskulder hos Kronofogden. Misskötsamheten har också bestått i att företagen har fått revisorsanmärkningar i årsredovisning på grund av att de har misskött sin redovisning och interna kontroll och därmed inte fullgjort sina skyldigheter enligt aktiebolagslagen (2005:551) och årsredovisningslagen (1995:1554). I något fall har företagen inte heller haft godkännande för F-skatt från Skatteverket.

I tre ärenden har vi återkallat tillståndet på grund av att företaget har försatts i konkurs.

Förekomst av brottslighet

I fyra ärenden är grunderna för återkallelse av tillstånd något mer sammansatta och där finns det även kopplingar till brott, eller misstanke om brott. I ett ärende har företaget lämnat oriktiga uppgifter avseende verksamhetsansvarig i samband med ansökan om tillstånd att bedriva verksamhet. De har därmed erhållit tillstånd från IVO på felaktiga grunder. I detta fall polisanmälde den angivne verksamhetsansvariga personen företaget för att ha använt dennes personuppgifter utan medgivande.

I ett annat ärende hade Arbetsförmedlingen beslutat att häva företagets avtal gällande lotsverksamhet. Bakgrunden till detta var att Arbetsförmedlingen hade tagit emot ett stort antal klagomål på verksamhetens sätt att sköta sina åtaganden och det fanns misstankar om bedrägeri, brott mot folkbokföringslagen, avtalsbrott, osann och undermålig rapportering till Arbetsförmedlingen och eventuell urkundsförfälskning. Företaget saknade även social dokumentation för den ende brukaren

med assistans. I detta fall bidrog IVO:s återkallelse av tillstånd även till att flera kommuner hävde de avtal med hemtjänst de hade med det aktuella företaget.³

I ett annat företag hade en av personerna i företaget starka kopplingar till personer som figurerat i allvarlig brottslighet samt anhöriga till dem. Företaget hade också lämnat osanna uppgifter till IVO och försvårat vår tillsyn. I det fjärde och sista ärendet förelåg ekonomisk misskötsamhet i kombination med att företrädare för företaget hade lagförts för ekonomisk brottslighet. Försäkringskassan hade i detta fall beslutat att inte betala ut mer ersättning till företaget.

³ Kommunerna uppmärksammades om återkallandet genom att IVO delgav dem besluten.

Du får gärna citera Inspektionen för vård och omsorgs texter om du uppger källan, exempelvis i utbildningsmaterial till självkostnadspris, men du får inte använda texterna i kommersiella sammanhang. Inspektionen för vård och omsorg har ensamrätt att bestämma hur detta verk får användas, enligt lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (upphovsrättslagen). Även bilder, fotografier och illustrationer är skyddade av upphovsrätten, och du måste ha upphovsmannens tillstånd för att använda dem.

Artikelnummer | IVO 2018-11
Utgiven | April, 2018 www.ivo.se

Förord

Under 2013–2016 lämplighetsprövade IVO ett antal assistansanordnare inom ramen för myndighetens tillsyn av LSS och personlig assistans. Sedan kravet på lämplighet infördes 2013 och fram till den 29 februari 2016 slutförde vi granskningen av 55 företag, vilket motsvarar lika många ärenden. Resultaten har beskrivits i rapporten *Lämplig eller inte*. Denna bilaga är ett tillägg till den rapporten.

Sedan februari 2016 har den allmänna diskussionen om personlig assistans fortsatt och vi har under 2017 genomfört en del förändringar av lämplighetsprövningen inom myndigheten. Vi har även intensifierat arbetet med lämplighetsprövning inom ramen för vår tillsyn – under året har det fattats beslut i 183 ärenden; resultatet redovisas i denna bilaga. Granskningen omfattar bara verksamheter som är tillståndspliktiga, vilket innebär att kommunala verksamheter eller då den enskilde väljer att agera egen arbetsgivare, inte ingår i tillsynsprojektet. Vi har i denna bilaga även valt att redovisa resultatet av årets tillståndsprövning, där lämplighetsprövningen utgör en del.

Gunilla Hult Backlund

Generaldirektör

April 2018

Sammanfattning

Under 2017 har vi inom ramen för myndighetens tillsyn granskat närmare 200 företag som erbjuder personlig assistans. 16 företag har inte visat sig vara lämpliga att bedriva verksamhet och har därmed förlorat sina tillstånd. Vi har även fattat beslut i cirka 130 tillståndsärenden, där 96 stycken företag inte har bedömts vara lämpliga och därmed fått avslag på sina ansökningar om att bedriva personlig assistans. Den så kallade lämplighetsprövningen har på detta sätt gett IVO möjligheter att arbeta för den enskildes och det allmännas bästa.

Olämpliga assistansanordnare får sina tillstånd återkallade

Resultatet av 2017 års lämplighetsprövning stämmer väl överens med resultatet från den lämplighetsprövning som gjordes 2013-2016, och som beskrivs i rapporten *Lämplig eller inte*. I ungefär åtta fall av tio avslutas vår tillsyn utan några åtgärder. Det innebär att de granskade företagen får behålla sina tillstånd och att myndigheten inte ställer krav på förbättringsåtgärder. I ungefär vart tionde ärende har vi dock bedömt att kvaliteten behöver utvecklas och därmed ställt krav på åtgärder som rör exempelvis det systematiska kvalitetsarbetet och den sociala dokumentationen. Detta är förbättringsåtgärder som kan ha stor betydelse för den enskilde. Sen finns det också ett antal företag som inte är lämpliga att bedriva verksamhet, där det ibland även förekommer brott. I dessa fall har myndigheten återkallat tillståndet, vilket har skett i ungefär ett fall av tio.

Ekonomisk misskötsamhet är vanligt vid återkallat tillstånd

Den vanligaste grunden för återkallat tillstånd är ekonomisk misskötsamhet. Det kan bland annat bestå i att företagen vid upprepade tillfällen och till betydliga belopp har underlåtit att betala in skatter eller avgifter i tid, vilket resulterat i skatteskulder hos Kronofogden. Misskötsamheten kan också bestå i att företagen har haft revisoranmärkningar för att de har misskött sin redovisning och interna kontroll.

Att värna både den enskilde och det allmänna

Det är av stor vikt att komma tillrätta med oegentligheter och att verka förebyggande, inte minst genom en systematisk och väl fungerande samverkan mellan myndigheter och organisationer. Som en del i detta är det viktigt att exempelvis kommunerna beaktar sin anmälningsplikt till IVO. Det handlar om att säkerställa en sund förvaltning av offentliga medel och att den enskilde ska få den assistans som hen har rätt till. Det handlar om statens trovärdighet och allmänhetens tillit till det gemensamma. Men trots att personlig assistans är ett riskområde är det viktigt att komma ihåg att de flesta av våra granskningar av de som bedriver personlig assistans avslutas utan några åtgärder. Att låta den allmänna diskussionen om assistans överskuggas av debatten om fusk riskerar att i förlängningen leda till en försämring av den enskildes möjligheter att få sina behov av personlig assistans tillgodosedda.

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning.....	4
Olämpliga assistansanordnare får sina tillstånd återkallade.....	4
Ekonomisk misskötsamhet är vanligt vid återkallat tillstånd.....	4
Att värna både den enskilde och det allmänna.....	4
Resultat av 2017 års lämplighetsprövning.....	6
Många ansökningar om att få starta verksamhet avslås.....	6
Relativt få anmälningar från kommun och försäkringskassa	6
Tillsynen kan genomföras på olika sätt.....	7
Vi avslutar de flesta granskningar utan krav på åtgärder.....	8
Resultat per tillsynsregion	9
Kvaliteten i verksamheterna behöver i flera fall förbättras	9
Några företag är inte lämpliga att bedriva verksamhet	10
Ekonomisk misskötsamhet är vanligt vid återkallat tillstånd.....	10
Förekomst av brottslighet	10

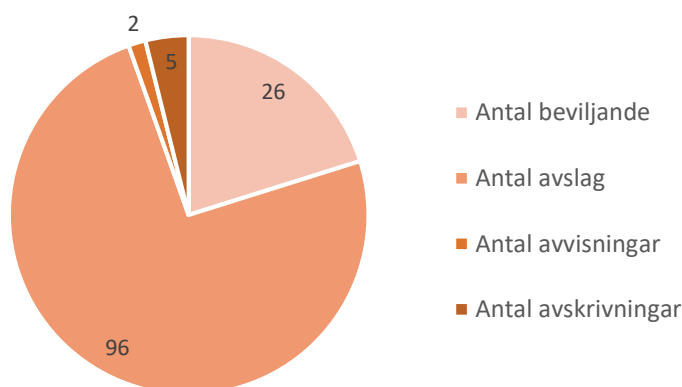
Resultat av 2017 års lämplighetsprövning

Många ansökningar om att få starta verksamhet avslås

I vår granskning av ansökningar om nya tillstånd att bedriva personlig assistans utgör lämplighetsprövningen en viktig del. Resultatet av tillståndsprövningen visar att mindre än 20 procent av de totalt cirka 130 beslutade ansökningarna om nya tillstånd har lett till bifall under 2017, se diagram 1 nedan. Det är en lägre andel än under 2016. En möjlig orsak till detta kan vara att vi under 2017 har utvecklat den ekonomiska granskningen inom lämplighetsprövningen, genom att bland annat tillföra ny kompetens, arbeta teambaserat och samverka mer med andra myndigheter. De vanligaste orsakerna till avslag i tillståndsprövningen är att verksamheterna brister i kompetens eller att det finns brister som rör företagets ekonomi.

Andelen som beviljas tillstånd för personlig assistans kan jämföras med andelen som beviljas tillstånd för bostad med särskild service för vuxna (enligt LSS) – i dessa ärenden får majoriteten av de som söker tillstånd bifall, nästan 70 procent. Bostad med särskild service är en mer resursintensiv verksamhet, med avseende på framförallt kapital, men även kompetens. Vi kan se att personlig assistans i högre utsträckning lockar oseriösa aktörer, eftersom det krävs en mindre insats för att driva denna typ av verksamhet.

Diagram 1. Redovisning av vad IVO:s prövning av tillståndsansökningar om att bedriva personlig assistans har resulterat i för beslut under 2017. Totalt antal ärenden är 129 stycken. Avskrivningar syftar till de ärenden där sökanden tar tagit tillbaka sin ansökan och avvísningar till ärenden där ansökan inte uppfyller formkraven.

Relativt få anmälningar från kommun och försäkringskassa

Efter att en privat assistansanordnare har beviljats tillstånd är det genom tillsyn vi kan granska företagets fortsatta lämplighet. Anmälningar från kommunerna och Försäkringskassan om potentiellt olämpliga företag, utgör viktiga underlag för vårt riskbaserade urval av vilka aktörer vi ska granska.¹ Årets anmälningar från

¹ Anmälningsskyldigheten regleras i 15 § p.11 LSS och 110 kap 42 a § socialförsäkringsbalken.

kommunerna och Försäkringskassan presenteras i tabell 1 nedan. Liksom tidigare får vi in relativt få anmälningar, i synnerhet från kommunerna. En orsak till detta är, enligt kommunerna själva, att det fortfarande råder en okunskap om anmälningsplikten.

Tabell 1. Antal inkomna anmälningar från kommunerna och Försäkringskassan under 2017.

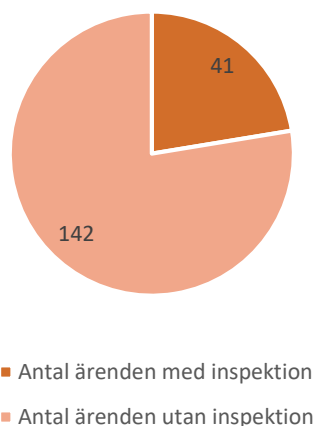
TILLSYNSREGION	FÖRSÄKRINGSKASSAN	KOMMUNERNA	TOTALT
Avdelning nord	5	1	6
Avdelning mitt	19	0	19
Avdelning öst	23	5	28
Avdelning sydöst	2	1	3
Avdelning sydväst	15	4	19
Avdelning syd	12	0	12
TOTALT	76	11	87

Tillsynen kan genomföras på olika sätt

Under 2017 har cirka tre av fyra lämplighetsprövningar skett genom att vi har granskat företaget utan att ha genomfört en inspektion (det vill säga granskning på plats i verksamheten). Det innebär att vi i huvudsak har granskat utförarnas ekonomiska lämplighet genom att hämta in relevanta handlingar från andra myndigheter och genom att samverka med andra myndigheter. Vi har då inte bedömt kvaliteten i verksamheten. Däremot har vi kunnat granska fler företag beroende på att tidsåtgången är mindre än vid en inspektion.

Vid en inspektion intervjuar vi personal och ledning och granskar den sociala dokumentationen och andra relevanta handlingar. Däremot gör vi inga besök hos den assistansberättigade.

Diagram 2. Antalet ärenden där granskningen har inkluderat inspektion, och antalet ärenden där granskning inte har inkluderat inspektion.

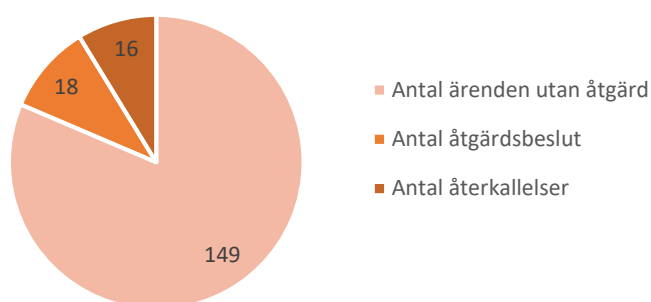

Den information vi har om företaget är vägledande för hur lämplighetsprövningen ska genomföras. Vid indikationer om kvalitetsbrister genomför vi som regel en inspektion på plats.

Vi avslutar de flesta granskningar utan krav på åtgärder

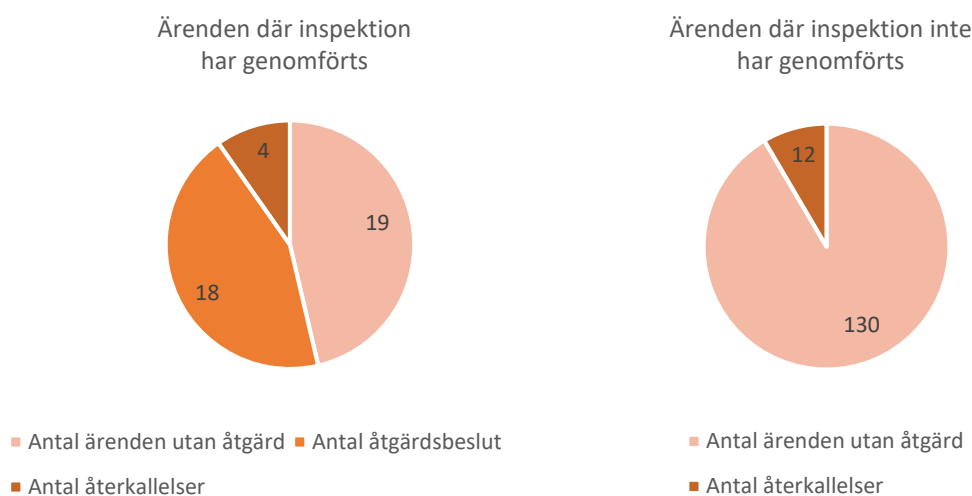
Diagram 3 nedan visar att de flesta lämplighetsprövningar resulterar i att vi avslutar ärendet utan krav på några åtgärder. I cirka tio procent av ärendena har vi däremot ställt krav på åtgärder för att kvaliteten behöver förbättras (kvalitetsbristerna har dock inte varit så allvarliga att vi har bedömt att verksamheten och dess företrädare inte bör bedriva personlig assistans). I knappt tio procent av ärendena har vi återkallat tillståndet.

Diagram 3. Redovisning av vad IVO:s lämplighetsprövning (i samband med tillsyn) har resulterat i för beslut 2017. Totalt antal ärenden är 183 stycken. Det ska noteras att ett antal av IVO:s beslut om återkallelse har överklagats till högre instans.

Vilka åtgärder vår granskning resulterar i skiljer sig åt, beroende på om vi genomför en inspektion i ärendet eller inte, vilket åskådliggörs i diagram 4 och 5 nedan.

Diagram 4 och 5. Redovisning av vad IVO:s lämplighetsprövning 2017 har resulterat i för beslut, fördelat per ärendekategori (inspektion eller inte).

I de ärenden där vi inte har genomfört en inspektion har vi inte ställt krav på några förbättringsåtgärder. Däremot har vi återkallat flera tillstånd. I de ärenden där vi har gjort inspektion är det vanligare att vi ställer krav på att företagen ska förbättra kvaliteten i verksamheten.

Vi kan utifrån resultatet ovan konstatera att en granskning utan inspektion kan vara ett kostnadseffektivt sätt att upptäcka aktörer som missköter sig ekonomiskt eller som har varit inblandade i oegentligheter. Inspektioner är ett bra verktyg för att bidra till kvalitetsutveckling i verksamheterna.

Resultat per tillsynsregion

Resultatet av vår granskning för respektive tillsynsregion redovisas i tabell 2 nedan. De flesta tillsyner har vi genomfört i regioner som har många tillståndspliktiga verksamheter, som i öst, sydväst och mitt². I region mitt har antalet åtgärdskrav varit störst, liksom antalet inspektioner – nästan alla inspektioner har resulterat i att vi har ställt krav på förbättringsåtgärder.

Tabell 2. Antal beslut, inspektioner, åtgärdskrav och återkallelser per tillsynsregion, 2017.

TILLSYNSREGION	ANTAL BESLUT	ANTAL INSPEKTIONER	ANTAL ÅTGÄRDSKRAV	ANTAL ÅTERKALLELSER
Avdelning nord	20	2	1	1
Avdelning mitt	37	14	11	0
Avdelning öst	69	11	6	6
Avdelning sydöst	14	9	0	3
Avdelning sydväst	29	4	0	6
Avdelning syd	14	1	0	0
Totalt	183	41	18	16

Kvaliteten i verksamheterna behöver i flera fall förbättras

De flesta krav vi ställer på utförarna avser förbättringar av dokumentationen i den sociala journalen. Det stämmer överens med vad vi såg i tidigare lämplighetsprövning 2013-2016. Även krav kopplade till det systematiska kvalitetsarbetet är vanliga och kan exempelvis avse avvikelshantering eller egenkontroll. I verksamheter som rör barn är det vanligt att vi framför att utförarna måste inhämta utdrag från belastningsregistret innan en assistent anställs.

Det händer att vi även pekar ut förbättringsområden i våra beslut – det har skett i knappt var femte beslutat ärende under 2017. Detta kan ske i anslutning till att vi ställer krav på åtgärder, men det kan även ske när vi avslutar ett ärende utan krav på åtgärder. Påpekanden som avser den sociala dokumentationen är vanliga, liksom krav som avser det systematiska kvalitetsarbetet. Men bland förbättringsområdena ser vi även ekonomisk skötsamhet och den enskildes delaktighet och inflytande.

² Region öst omfattar Stockholms län och Gotlands län. Region sydväst omfattar Västra Götalands län och Hallands län. Region mitt omfattar följande län: Uppsala, Gävleborg, Västmanland, Dalarna, Värmland, Örebro och Södermanland.

Det innebär att vi exempelvis framhåller vikten av att företaget betalar skatter och avgifter i tid och att det av dokumentationen ska framgå att barn i verksamheten har informerats och kommit till tals (eller varför detta inte har skett).

Några företag är inte lämpliga att bedriva verksamhet

Vår granskning visar att några företag inte är lämpliga att bedriva personlig assistans. I 16 av de beslutade 183 ärendena har vi återkallat tillståndet, vilket motsvarar knappt 10 procent av de beslutade ärendena.

Det kan vara värt att notera, liksom även är gjort i huvudrapporten, att processen med att återkalla tillstånd ofta är långdragen. Komplexa företagsstrukturer, otydliga ägandeförhållanden och oklara upplägg som ändras efter hand, gör det svårt att identifiera vilka som har inflytande i verksamheten och kan göra lämpligheten svår att utreda. Detta har medfört att vi har ett antal ärenden som vi inte har hunnit fatta beslut i som planerat under 2017.

Ekonomisk misskötsamhet är vanligt vid återkallat tillstånd

Nio företag har förlorat sina tillstånd på grund av ekonomisk misskötsamhet. Den ekonomiska misskötsamheten har bland annat bestått i att företagen, eller personer med bestämmande inflytande i företagen, vid upprepade tillfällen och till betydliga belopp, har underlåtit att betala in skatter och avgifter i rätt tid, vilket resulterat i skatteskulder hos Kronofogden. Misskötsamheten har också bestått i att företagen har fått revisorsanmärkningar i årsredovisning på grund av att de har misskött sin redovisning och interna kontroll och därmed inte fullgjort sina skyldigheter enligt aktiebolagslagen (2005:551) och årsredovisningslagen (1995:1554). I något fall har företagen inte heller haft godkännande för F-skatt från Skatteverket.

I tre ärenden har vi återkallat tillståndet på grund av att företaget har försatts i konkurs.

Förekomst av brottslighet

I fyra ärenden är grunderna för återkallelse av tillstånd något mer sammansatta och där finns det även kopplingar till brott, eller misstanke om brott. I ett ärende har företaget lämnat oriktiga uppgifter avseende verksamhetsansvarig i samband med ansökan om tillstånd att bedriva verksamhet. De har därmed erhållit tillstånd från IVO på felaktiga grunder. I detta fall polisanmälde den angivne verksamhetsansvariga personen företaget för att ha använt dennes personuppgifter utan medgivande.

I ett annat ärende hade Arbetsförmedlingen beslutat att häva företagets avtal gällande lotsverksamhet. Bakgrunden till detta var att Arbetsförmedlingen hade tagit emot ett stort antal klagomål på verksamhetens sätt att sköta sina åtaganden och det fanns misstankar om bedrägeri, brott mot folkbokföringslagen, avtalsbrott, osann och undermålig rapportering till Arbetsförmedlingen och eventuell urkundsförfälskning. Företaget saknade även social dokumentation för den ende brukaren

med assistans. I detta fall bidrog IVO:s återkallelse av tillstånd även till att flera kommuner hävde de avtal med hemtjänst de hade med det aktuella företaget.³

I ett annat företag hade en av personerna i företaget starka kopplingar till personer som figurerat i allvarlig brottslighet samt anhöriga till dem. Företaget hade också lämnat osanna uppgifter till IVO och försvårat vår tillsyn. I det fjärde och sista ärendet förelåg ekonomisk misskötsamhet i kombination med att företrädare för företaget hade lagförts för ekonomisk brottslighet. Försäkringskassan hade i detta fall beslutat att inte betala ut mer ersättning till företaget.

³ Kommunerna uppmärksammades om återkallandet genom att IVO delgav dem besluten.

Lämplighetsprövning av assistansanordnare 2017
Bilaga till rapporten *Lämplig eller inte – det är prövningen* (artikelnummer IVO 2016-21)
Artikelnr: IVO 2018-11
Utgiven april 2018, www.ivo.se

Inspektionen för vård och omsorg (IVO)
Box 45184, 104 30 Stockholm
Telefon: 010-788 50 00
registrator@ivo.se
www.ivo.se

